

škrožnico IV. št. 17506-2 z dne 3. okt. 1940. priporočila učitelstvu vseh šol, da sodeluje pri tem dnevu. Obenem je dovolila učencem najvišjih dveh razredov srednjih in učiteljskih šol, da po svoji prostovoljni prijavi zbirajo v nedeljo dne 10. novembra 1940. z nabiralnimi bloki prispevke na prometnih ulicah in trgih. Kjer srednjih šol ni, se naj po istimi pogoji udeležijo dela učenci meščanskih šol. Učenci pa naj ne hodijo nabirat po hišah ali v lokale.

Z ozirom na navedeno, naj podružnice, delovni odbori ali posamezni organizatorji takoj stopijo v stik z učitelstvom, kjer pa so srednje šole, s temi zavodi in profesorji, da se doseže čim učinkovitejše sodelovanje.

Naloge delovnih odborov

Podružnice CMD z delovnimi odbori, delovni odbori sami v krajih, kjer podružnice CMD ni, ali posamezniki poskrbijo:

1. da bodo kraji v mestih, ki so določeni za agitacijske svrhe, olepljeni s plakati in da bodo tudi letaki razdeljeni na krajevno običajen način;

2. da bo na zbiralni dan na razpolago dovoljno število vestnih, marljivih in vljudnih nabiralec in nabiralk (mladina najvišjih dveh razredov srednjih, učiteljskih ali meščanskih šol, sokolski naraščaj itd.).

Nabiralci morajo biti številni. Po načrtu morajo zapreti n. pr. vse izhode iz cerkva po sv. maši ali blagoslovu, v večjih krajih izhode iz zabavišč, kinematografov in gledališč, da mora občinstvo skozi gostoto mrežo vljudnih, dostojnih, vendar zgostovnih in podjetnih nabiralec. Na podoben način je treba zasesti v večjih krajih vse važne prehode in križišča ob času promenade. Sodelovanje pri narodni zbirki naj bo vsakomur častna služba. Zato želimo, da stopijo na cesto tudi različne osebnosti kraja, da tako poudarijo pomen te velike zbirke.

3. Vsakemu nabiralcu se izda posebno pooblastilo s sledečim besedilom: »Podpisani delovni odbor (podružnica) pooblašča g. (gdč.) X. Y. (poklic in natančen naslov), da nabira prispevke v (navedba kraja) dne 10. novembra 1940. pod geslom: »Bratom in sestram na meji — pomoč!« Sledi datum in žig ter podpis.

Nabiralci se bo z bloki, ki bodo vsebovali po 10 listkov; listki pa bodo po 1 din (modri), 2 din (beli) in 5 din (rdeči).

Vsak nabiralec (dvojica, trojica skupno), dobi neko število blokov raznih vrednosti, o čemer je treba voditi spisek zaradi obračuna.

4. Sreskim načelstvom, v krajih, kjer so policijska predstojništva, pa tem, je treba javiti ustno ali pismeno (brez kolka) priimke, imena, poklice in natančne naslove vseh nabiralec dan pred samo zbirko.

5. Takoj po končani zbirki, a najkasneje do 15. novembra 1940., vrnejo podružnice, delovni odbori oziroma posamezniki vodstvu Družbe v Ljubljani na podlagi posebnega računskega obrazca, ki ga prejmejo obenem z bloki, vse neprodane bloke, čisti izkupiček pa nakažejo po poštni položnici. Dejanski stroški se naj odbijejo. Obenem pošljejo tudi obračun.

Vse potrebno gradivo: plakate, letake, pooblastila, računski obrazce, nabiralne bloke in položnice preskrbi in pošlje vodstvo CMD.

6. Zlasti velikega pomena je vzgojna stran naše narodne zbirke. Mnogo bi pripomoglo k uspehu, če pripravijo učenci ali dijaki na posameznih zavodih po razrednikovem nagovoru, ki naj ustvari primerno razpoloženje, nekaj deklamacij, recitacij, pevskih točk, razgovorov, morda tudi simboličnih slik in dne 10. novembra priredijo kratke akademije. Prireditve pa naj bi bile zgolj notranjega značaja, vendar dostopne tudi staršem. Vodstvo CMD voljno prepušča šolskim vodstvom, da to zamisel izvedejo, kakor je najbolj primerno krajevnim razmeram.

Vse, ki prejmejo ta navodila in poziv, prosimo, da nam po dopisnici z obratno pošto potrdijo prejem istih ter izjavijo svojo pripravljenost, izvesti naprošeno. Najkasneje do 25. oktobra 1940. pa nam sporočite, koliko plakatov, letakov, pooblastil in blokov po 1, 2 in 5 dinarjev naj vam dostavimo.

Sleherni slovenski kraj mora vedeti, da bo 10. november dan narodne zbirke v pomoč bratom in sestram na meji! Uspeh pa bo odvisen od kar najboljše izvedbe, za katero naj se potrudijo vsi krajevni činitelji.

Na delo torej za častno rešitev postavljene naloge!

Bratom in sestram na meji — pomoč!

Vodstvo Družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

„DONJI LAPAC“

Zgodovinar, ki bo čez toliko in toliko let prijel za pero, da opiše socialno in kulturno življenje naše dobe, ne bo mogel mimo pojavov, ki so zvezani z imenom »Donji Lapac« (ali pri nas »Stari trg«). Zakaj v imenu »Donji Lapac« je prav za prav združena volja podjarmljenega ljudstva, da izkaže svoj gnusni gnev proti določeni vrsti ljudi, ki so si izbrali za svoj glavni življenjski cilj, pljačkati svojega ljubelega bližnjega in ga opljačkati, kjer koli in do katere koli mere je mogoče. Naši raznovrstni krivonosni bratje so n. pr. kar tekmovali med seboj, kdo si bo poizkusil bolj »služiti« bele denarce. Bele moke po din 5,— je naekrat zmanjkalo; ni je, pa je ni bilo mogoče dobiti — po din 9,— ali kako paro ceneje jo dobiš danes vagoni in vlake, le denar je treba pokazati in položiti! Na- teplo se je v naš narod raznih ravno- in krivonosih krvosovov in čim ubornejši je bil kraj, tem bolj in bolj ga je življenje sililo prijemati za pas in zadržavati želoдец. Lahko rečemo takole: Ubogi narod, katerega udje že leta in leta žive iz rok v usta, je moral s strahom gledati pojave, kako nekateri kiše svoje šrambe z dobro belo moko, mastjo, sladkorjem, oljem, rižem, usnjem, manufakturo in kar je še takih dobrin, kupljenih poceni, da bodo šle pozneje bolje v denar, do čim je bil sam obsojen v stradajoči pogin, ker ni imel življenjskih potrebščin s čim plačati. Verižništvo, spekulacija, goljufija, laž in prevara so spleti mreže širom domovine — naše dobro jugoslovansko ljudstvo pa je pred usodno mrežo brez glasu obstalo; le srce je vpilo, da je treba krivce strogo in brez kompromisa in pobotanja kaznovati. In še eno je občutilo ljudstvo: Ni vladajoči režim tisti, ki je narod podjarmil, temveč od najmanjših vaških in občinskih edinic navzgor se vzpe-

njajoči zelenajši in vaški mogotci, ki so si znali uglati pot do raznih javnih in skritih korist.

Človeštvo je marsikje spregledalo in gotovo je, da so se narodu tudi pri nas odprle oči. »Donji Lapac« in njegov junaki so naučili ljudi misliti in jih prepričali, da ni prav, ako se vsa volja za oskrbovanje življenjskih potrebščin prepusti enemu ali drugemu slučajnemu »dobrotniku« ljudstva, temveč da je osvoboditev od teh oderuških ljudi le v samopomoči. Spomnimo se iz zgodovine, da so pred petdesetimi ali še več leti ti raznovrstni zelenajši (hrv. beseda za oderuha) posojali ljudem v potrebi denar po 50 in 70, celo po 100 odstotkov in se je oče današnjih sinov, ki sleparijo z živilskimi potrebščinami, takrat razmahnil v marsikateri vasi ali občini do najlepšega bogastva. Sinovi takratnih oderuhov, ki se izkazujejo marsikje celo kot veliki podporniki in dobrotniki naših humanitarnih, socialnih, verskih in nacionalnih društev, danes pljačkajo otroke takratnih odiranecv in sila časa je komaj pokazala na kraj, ki mu je ime — Donji Lapac.

No, vsi oderuhi, sleparji, verižniki, spekulanti in krvososi naroda še niso v Donjem Lapcu. Je pa važnejše še nekaj drugega: da jih pošljejo v — uboštvo! Država naj v teh resnih časih z vso svojo politiko usmeri ta problem v to smer, da se osnujejo v slehernem kraju dobro organizirane prodajne in nabavljalne zadruge — raznim ravno- in krivonosim bratom bo kmalu odklenkalo. Vsekakor pa vprašanja nabavljalnih zadrug ne smemo pustiti v nemar, ako nam je pri srcu dvig naroda na njegovem gospodarskem, socialnem in seveda kulturnem poprišču.

A. Ovca.

Milica Stupan:

Šolske kuhinje

Č. PRORAČUN

Ker je zaradi naglega naraščanja cen živil v sedanjem času težko podajati proračun v denarju, podajam tukaj samo približen proračun živil. Natančnejši proračun si lahko sestavi vsaka šola posebej na podlagi jedilnikov, ki slede.

Ako računamo, da bo obratovala šolska kuhinja od začetka novembra do konca aprila, torej šest mesecev, v katerih je okoli 120 šolskih dni, so potrebne za teh 120 obedov za 50 oseb približno sledeče količine živil:

1. 1000 kg krompirja.
2. 100 kg fižola. (Ali pa 150 kg fižola in primerno manj testenin.)
3. 150 kg testenin (makaronov, polžkov, špagetov, rezancev itd.).
4. 50 kg riža, ječmenčka in prosene kaše.
5. 25 do 30 kg masti.
6. 25 do 30 kg moke (za prežganje).
7. 30 kg soli.
8. 30 do 35 kg čebule.
9. 20 litrov kisa, če je bolj mil, še več.
10. 2 do 4 kg česna.

Kislo in sladko zelje, kislo in sladko repo, zelenjavo, dišave (majaron, timijan, lovor itd.), jabolka, mleko in še nekatera druga živila določimo po potrebi.

Ta proračun bo približno ustrezal, če khamo tedensko vsaj enkrat tudi govejo juho in če razen tega dopolnimo jedilnik včasih še z vampi, pljučkami in prekajenim mesom za ričet.

Moke je malo v proračunu, ker je upoštevana samo za prežganje. Pripravljanje rezancev, cmokov in drugih močnih jedi za šolske kuhinje, kjer se kuha za toliko oseb, ne pride v poštev ker je s tem preveč dela in je zato bolje, če vzamemo testenine. Ako pa pride šola na kakšen način do cenene bele moke, je najbolje, če napravimo iz njih vodne moke, ki se vkuhajo v enolončno jed in jo lepo povežejo in dopolnijo tako, da potem ni treba testenin.

Testenine naj naroči vsaka šola neposredno v tovarni, ker jih dobi potem mnogo ceneje. Včasih lahko dobimo v tovarni zlomljeno blago, ki je ravno tako dobro, a mnogo ceneje.

Kislo zelje in kislo repo si lahko pripravi šola sama, če ima za to primerno posodo in prostore.

D. JEDILNIKI V ŠOLSKIH KUHINJAH

Vsak teh jedilnikov, za katere slede navodila, je določen za 50 oseb, dá torej 50 krožnikov jedi. Če delimo juho iz 30 litrskega

lonca z zajemalko, ki ima premer 14 cm in vsebuje nekaj nad pol litra, dobi izmed 50 oseb vsaka polno zajemalko in še ostane na dnu za nekaj krožnikov več.

Vsi ti jedilniki so preizkušeni in so količine določene v taki izmeri, da tvorijo vse skupaj enolončno jed, ki je tako gosta, »da stoji žlica pokonci«. Ako šola razen tega nudi vsakemu otroku še kos kruha, vsaj 5 do 10 dkg na osebo, kar je mogoče tam, kjer krajevni činitelji posebno izdatno podpirajo šolske kuhinje, tvori oboje skupaj že kar izdaten obed, ki nekaj zaleže.

Masti je v vsakem jedilniku toliko, da pride na osebo vsaj 5 gramov. Preračunano je tako, da je samo toliko masti, kolikor se potrebuje, da se napravi z ustrežajočo količino moke prežganje. Več pa ni treba, saj tudi v domačem gospodinjstvu ne vzamemo več masti kot je potrebno za prežganje.

Ako so se prej kuhale posamezne sestavine vsaka posebej in jih je nato kuharica že zmešala v velikem loncu, mora še doliti potrebno količino vode, da je polno, nato pa pustiti, da vse še enkrat prevre. Če samo še malo manjka do roba, si lahko pomagamo tudi na ta način, da dolijemo vode, ki je zavrela posebej v manjši posodi in na ta način razredčimo in dopolnimo lonec do roba.

Pri vsakem jedilniku je zaradi medsebojne primerjave tudi proračun in sicer sem vzela cene, ki so veljale v Mariboru za drobno prodajo v začetku oktobra. Šolska kuhinja, v kateri se stalno kuha, pa mora seveda kupiti potrebna živila na veliko, tako da dobi še nižje cene in mora sploh stremeti za čim ugodnejšim nakupom tako, da je potem proračun še nižji. Za svoje jedilnike si mora izdelati vsaka šola posebej realen pro-

Narod ima siguren občutek za vse ono, kar je zdravilno. Ni le slučajno, da se ravno pri nas popije toliko bele kave. Naše gospodinje jo vedò mojstrsko pripraviti. Naravno, s »Kolinsko« to vedno dobro uspe.

Kolinska
IZREDNO IZDATNA
KVALITETNA CIKORIJA

račun, saj so cene v vsakem kraju nekoliko drugačne in razen tega v zadnjem času stalno naraščajo. (Se nadaljuje.)

UČITELJSKI POKRET

Z metrom in tehtnico

Leto za letom odhaja iz naših šol šolska mladina. Niti ta niti učitelj si ni največkrat na jasnem ne o njeni telesni ne o njeni duševni rasti. Odrasli trde, da je sodobna šolska mladina dosti manjša, kakor je bila za časa njihovega šolskega poteka, učitelj pa vpisuje ob učenčevem izstopu v njegov »Matični list«, da je učenec ob izstopu telesno normalno razvit.

Marsikdo se je že vprašal, kam vodi taka zadovoljitev uradnega predpisa, ki ne dosega niti smotra osebne informacije, in zakaj je sploh potrebna evidenca o otrokovi teži in višini. V opisani obliki je tako delo res brezplodno zapravljanje časa. Toda še tako neznan izsledok ima v sistematskem delu svoj pomen in namen, v katerem najde resen delavec dovolj osebnega zanimanja.

Če zamenjamo besedno izražanje otrokovega telesnega razvoja s številčnim, da torej otroka stehamo in zmerimo in vodimo o tem stalno evidenco, dosežemo prvi cilj, ko lahko oporekamo ali pritrdimo domnevi o padcu telesnega razvoja v primeru s prejšnjimi oziroma bodočimi dobami.

Glede teže in rasti imamo izdelane razne tabele, ki nam pokazujejo, koliko bi moral meriti oz. tehtati otrok kake starosti. Tu se nam postavi druga naloga, da poleg učenčeve teže in višine vodimo v učenčevi razpredelnici evidenco o tem, koliko učenca manjka oziroma za koliko nadkriljuje težo in višino normalne tabele. Ker smo bili do sedaj navezani pri tem delu na tabele tujih izsledkov, nam te niso mogle s pridom pomagati. Toda delo »Učiteljskega pokreta« nam je v tem oziru prineslo silno važen uspeh. In ravno v tem njegovem izsledku vidim našo najvažnejšo nalogo. Po normalni »Pokreta«, ki je v I. in 2. številki IX. letnika »Prosvete« na zadnji strani, naj bi letos vsak razred primerjal, ali velja normalna tudi za posamezne šole; to je, ali ustrežajo posameznim letom številke v prvi koloni te normalne tabele, koliko so višje ali nižje od številke v prvi koloni, ki označuje srednjo vrednost in, ali so morda celo višje ozir. nižje od številke v drugi koloni, ki označuje obseg tipa, torej ne več tipične za tisto starostno leto.

Šele s tako evidenco se prične tisto poglobljeno delo, pri katerem se vprašujemo po pomenu. Pri tem se bomo zamislili, potem pa morda preiskali vzroke, zakaj so posamezni učenci dosegli normalo, drugi pa ne. Pregledali bomo, katere socialne kategorije dosega normalo, katere zopet ne, in pred nami bodo vstala vprašanja krivde, ki je morda v stanovanju ali v obleki ali v prehrani ali v boleznih. Morda bi bila zanimiva primerjava tega telesnega razvoja z učenčevim napredkom in z njegovo duševno zgradbo. In že ob tem delu se nam (morda) odpro prvi vzroki za uspeh učenčevega šolskega dela. Še čisto neraziskano je nadalje vprašanje učenčeve rasti med letom, torej raziskovanje telesnega razvoja in raznih letnih časih ali med počitnicami z ozirom na šolsko leto.

Brez vsakega dvoma pa ima vsako tako započeto delo takšen končni cilj, ki bo odkril razmerje med telesno in duševno rastjo. To razmerje danes samo opažamo, kar pa ni dovolj. Preden mu zamoremo odkriti vzroke, je treba s točno evidenco pojav v številčnih zapiskih prikazati. Z golimi domnevami ne bomo prišli tudi v tem oziru do nikakih uspehov. Toda to so le nakazane naloge. Prva in glavna letošnja naloga pa naj bi bila, da bi v letošnjem letu posamezni razredi ali še bolj šole naredile zase pregled, koliko ustrežajo ali ne ustrežajo njihovi rezultati s pokretovimi izsledki. Ponokod bi morda to uredila kar šola na učiteljski konferenci, drugod zopet posamezniki. V tem oziru bosta marsikomu odlično služili obe zadnji številki »Prosvete«. Ob koncu šolskega leta bi morda »Pokret« na kakem sestanku skupno obravnaval te izsledke ali jih celo publiciral. J. Zorn

Damske plašče

za jesen in zimo nudi v največji izbiri po ugodnih cenah konfekcija

LUKIČ, Ljubljana pri tromostovju

GOSPODINJSKO NADALJEVALNO ŠOLSTVO

Pleško-Prašnikar: Prehrana — kuhanje

Opozarjamo vse voditeljice in učiteljice gospodinjstkih nadaljevalnih šol kakor tudi učiteljice ljudskih šol, da je pravkar izšla pomnožena in popravljena izdaja brošure Pleško-Prašnikar: Prehrana — Kuhanje.

Prva naklada je že lani pošla, kar dokazuje, da je bila knjižica potrebna, z veseljem sprejeta in je v polni meri dosegla svoj namen. Na številna povpraševanja se je odbor učiteljice gospodinjstkih nadaljevalnih šol odločil, da kljub podražitvi materiala in tiska brošuro ponovno izda v samozaložbi.

Obe tovarišici Pleškova in Prašnikarjeva se že dolgo udeležujeta kot gospodinjstki učiteljici, zato je snov knjižice zbrana po izkušnjah v dolgoletni praksi.

Pleškova je svoj del pomnožila s poglavji, ki so pri pouku prepotrebna. Brošura ima naslednja poglavja: I. del: Splošno o prehrani, hranilne snovi, zrak, voda, dopolnila, začimbe, živalska in rastlinska živila. Znatno razširjeno je poglavje o mleku, priključen je kratek opis ravnjanja z njim in izdelava mlečnih izdelkov. Dodano je tudi poglavje o dietni prehrani.

Drugi del se bavi teoretično s kuhanjem samim. Dobrodošla je razlaga osnovnih poj-

mov kuhanja, pregledne so vrste testa in rahljalnih sredstev. Navodila o kuhanju vsakega posameznika živila posebej bodo odpravila marsikatero že udomačeno napako. Tudi gostu v hiši je posvečenih nekaj vrstic kakor tudi pravilom lepega vedenja.

Vse one, ki nameravajo letos voditi gospodinjstko nadaljevalno šolo, vabimo, da knjižico zase in za vse gojenke pravočasno naroče. Naklada je majhna, cena nizka — din 6,— izvod.

Odbor opozarja na odlok banske uprave, ki določa, da so brošure, ki jih izdaja odbor učiteljice gospodinjstkih nadaljevalnih šol, obvezni učni pripomoček za vse gojenke, ki te šole posejajo.

Iz dosedanje prakse nam je znano, da se naše brošure prav dobro obnesejo kot priročnik pri poučevanju gospodinjstva na ljudski in meščanski šoli.

Tovarišice, podprite akcijo svojih tovarišic, sebi pa olajšajte delo in naročite takoj pri učiteljici Marti Plavšakovi, Trbovlje, brošuro Pleško-Prašnikar: Prehrana — Kuhanje.

Odbor učiteljice gospodinjstkih nadaljevalnih šol.